

ĐỒ HÈN MẶT

Nhằm buổi xế chiều, bóng dương đã ngả về tây, gió thổi lai rai mát mặt, cảnh vườn Bách thú lúc bấy giờ thật là rộn ràng náo nhiệt: khách nhàn du lũ bảy đoàn ba lên xuống nhón nhàn nói cười inh ỏi. Dựa mé rạch Thị Nghè, trên một cái bàn bằng cây hai vị kỳ nam tử Âu phục trang hoàn đương ngồi đàm đạo coi mỗi tương đắc lắm. Ấy là thầy giáo Lâm Trung Ngôn và bạn thầy là ông Tú tài Cao Quốc Sĩ du học bên Pháp mới về.

Thầy Lâm Trung Ngôn mắt thì nhắm dòng nước chảy quanh co trước mặt, mũi thì hít mùi thanh khí quanh mình rồi nói: "Trời mát mẻ vô cùng, cảnh vật lại càng thêm xinh đẹp; em hãy xem, dưới nước thì ghe thuyền qua lại, trên bờ thì dập diều nữ tú nam thanh, ai là khách làng văn, trước bức tranh nhơn tạo này mà chẳng hồn thơ lai láng!". Cao Quốc Sĩ nghe bạn mình thốt lời như vậy thì trề môi, rùn vai, và dúi hai chơn ra hình như là một mối lăm, giây lâu mới đáp rằng: "Tôi về bên này bức quá! Khí hậu nóng nực tôi chịu không nổi mà anh lại cho là mát mẻ. Đã vậy cảnh vườn Bách thú có chi là thích mắt, có chi là vui lòng đâu, nếu đem nó mà so sánh với Bois de Boulogne thì thật là một trời một vực. Còn như cái rạch Thị Nghè hẹp tẻ, dòng nước đục ngừ thì sao bằng con sông Seine rộng rãi bao la, tàu bè chật nức? Chớ phải hồi nãy anh nghe lời tôi lấy (!) xe lôcaxông đi một tua(!) Bà Chiểu chơi, rồi biểu sếp phơ đi lục kiếm cho mình một con poule de luxe giải buồn còn ngộ hơn ngồi rục nơi đây mà nghe khĩ ho cộp rống".

Lâm Trung Ngôn đành lặng thinh.

Bỗng chút Cao Quốc Sĩ bèn hỏi: "Nè anh Trung Ngôn! Anh làm việc miệc Cần Thơ chắc anh có quen biết nhiều người điền chủ lắm, phải không anh?".

- Ừ, nhờ qua giao thiệp rộng nên cũng quen biết khá nhiều.

- Họ từ tể không anh?

- Cũng có người vậy, người khác, kẻ thì vui vẻ bề ngoài, kẻ thì từ tể bề trong.

- Họ có con gái không anh?

- Có chứ mà anh hỏi làm gì?

- Ý tôi muốn nhờ anh lựa giùm cho một người bạn trăm năm cho đúng đắn, chớ như tuổi tôi cũng đã trọng, sức học tôi thì không thua kém ai mà chịu phận lẻ loi, nghĩ cũng buồn chớ.

- Em muốn lấy vợ thiệt sao? Qua biết một chỗ đúng đắn lắm ấy là con gái ông Chũ Đức ở Cái Vồn. Cô này có học nhà trắng, công danh ngôn hạnh gồm đủ. Diện mạo cô cũng dễ coi, nét na cô ta đậm thắm lắm, đã vậy...

- Mà ông chủ đó giàu hay nghèo?

- Cũng dư ăn, một năm ông góp chừng vài ngàn gia.

- Ô, ít quá, mà dư ăn nổi gì? Thôi, dẹp chỗ đó lại đi anh. Anh còn thấy chỗ nào khác nữa không?

- Có chứ, ông Cai tổng Thới ở Bình Thủy có một người con gái út, năm nay chừng 17, 18 tuổi. Cô này là cựu học sanh trường nữ học đường, cô có bằng cấp sơ học. Cô ta mồ côi mẹ, một mình quản xuất trong nhà, không sai chạy một mảy; thiệt là một tay nội trợ hiếm có.

- Ông Cai Thới giàu lớn chứ?

- Cũng vừa vừa. Huê lợi của ông mỗi năm chừng mười lăm ngàn.

Cao Quốc Sĩ mỉm cười rồi hỏi:

- Ông được hết thấy mấy người con?
- Vừa trai vừa gái sáu người.

Cao Quốc Sĩ thở ra, ngồi lặn thình một lát rồi hỏi tiếp:

- Anh còn quen chỗ nào giàu lớn hơn ông Tổng Thới không.
- Em hỏi thăm mấy người đó làm gì, họ giàu thì họ ăn, chứ họ có cho mình hay sao mà em quan tâm dữ vậy?
- Anh nói lạ quá, ý tôi muốn một người vợ đúng đắn thì tôi phải hỏi dọ chứ sao.
- Theo ý em thì con gái nhà đại phú gia mới là nên một người vợ đúng đắn à! Như vậy thì những hạng mẹ hiền vợ thảo đều là con nhà giàu hết sao? Em hiểu nghĩa chữ đúng đắn ra thế nào vậy?
- Vợ cho đúng đắn là phải có của hồi môn cho nhiều. Anh nghĩ coi như tôi học hành mười mấy năm trời, cực trí não, nhọc tinh thần, mới được chức Tú tài này chứ phải dễ dàng gì. Cô nào muốn làm vợ tôi, hưởng quyền tước của tôi thì ít nữa phải bù chi cho tôi mới là công bình chứ. Anh học Tây mà anh không hiểu phong tục Tây chút nào hết. Vậy chứ người Lang Sa vì ý gì mà họ bày ra cái lễ hồi môn (ladot)1 anh có biết không? Đời này là đời kim tiền, mỗi món gì cũng phải có tiền mới là xong, anh còn lạ gì sao?

1. Tiếng Pháp.

Nghe lời bạn phân giải Lâm Trung Ngôn nhiều mày, mặt đỏ phừng phừng vùng đứng dậy, chỉ vào mặt ông Tú tài Cao Quốc Sĩ mà nói:

- Ông Tú tài! Tôi rất tiếc mình mấy năm trời tôi giao tình với ông và yêu mến ông. Xưa kia tôi vẫn tưởng ông là một trang tân thanh niên, tân nhơn vật để làm rường cột cho nước nhà, đến nay tôi mới biết là tôi lầm. Khi ông tách thân ra đi du học ngoại quốc đăng hồ hấp cái tinh thần Âu Mỹ thì cả và nước đồng bào và thằng bạn quèn của ông là tôi đây để hy vọng vào ông.

Ai ai cũng trông mong cho ông mau thành đạt đăng đem cái học thuật của ông về bồi bổ cho non sông Tổ quốc, khai hoá đám dân ngu, nung cao quốc hồn Việt Nam. Nào hay, ông về tới xứ sở ông chê khí hậu, khinh thị gian san, lại còn bày tỏ cái tâm lý khã ố của ông ra nữa. Ông khi tôi học Tây mà không hiểu phong tục Tây, thế là ông lầm. Tôi chã cần vượt trùng dương muôn dặm, đổ bằng cấp cho cao mà tôi vẫn biết mỗi dân tộc đều có phong tục khác nhau. Phong tục Tây phương khác, phong tục Việt Nam khác, muốn sát nhập hai cái tinh thần làm một thì không thể nào làm được. Ông học nhiều, nhiều lắm, nhiều cho đến đổi ông quên ông là An Nam. Ông đem văn bằng ông trưng ra để làm môi câu của hồi môn; ông không muốn hiểu nghĩa "hạnh phúc trong gia đình theo á Đông"; ông có lo đục lợi không kể gì tốt xấu, không quản chi nhơn nghĩa, ông thiệt là "đồ hèn mạt".

Nói xong Lâm Trung Ngôn đi thẳng, còn ông Tú Cao Quốc Sĩ thẹn thuôn ngó theo bạn mình mà lầm bầm rằng: Imbécile!1.

**Công Luận báo,
Số 2099, ngày 23/6/31**

1. Tiếng Pháp: Đồ ngu.